

Vacunació irregular COVID-19

La pandèmia de la COVID-19 ha desencadenat una crisi global que està tensant i posant a prova contínuament els nostres serveis públics de salut.

Aquesta situació excepcional també ens posa a prova a les persones, individualment i com a societat, perquè l'èxit de bona part de les mesures de salut pública que cal aplicar requereixen de l'acceptació i col·laboració de tots i cadascun de nosaltres.

La rapidesa sense precedents en la descoberta i posterior aprovació de les primeres vacunes contra la malaltia basades en una novadora tecnologia d'ARN modificat representa un extraordinari avenç científic i obre la porta a l'esperança d'una solució definitiva a la crisi.

Les vacunes, des de que estan disponibles, passen a ser un recurs escàs atès que resulta materialment impossible compassar la seva producció amb el volum de persones potencialment destinatàries (tota la població). La prioritització, doncs, és inevitable.

Segons el model de salut pública de que ens hem dotat, les vacunes són adquirides amb recursos públics i posteriorment distribuïdes i administrades sota control i responsabilitat institucional.

Quan encara ens trobem al bell mig de la pandèmia i amb la COVID-19 causant estralls, cal planificar la distribució de les vacunes sota criteris sanitaris i ètics i també preveure que sorgiran, inevitablement, dilemes en la concreta assignació que hauran de tenir resposta.

La prioritització en la primera fase de vacunació respon al consens general, si més no així es dedueix dels protocols que hem pogut conèixer, de "salvar els qui salven" així com també els grups de població més vulnerables¹.

¹ <https://www.vacunacovid.gob.es/>

Des de la perspectiva del foment de la integritat i de la prevenció i lluita contra la corrupció, l'Oficina Antifrau recorda novament que allà on hi ha recursos públics i capacitat de decidir sobre la seva assignació sempre hi haurà un risc que algú abusi d'aquesta situació per obtenir un benefici particular. Gestionar aquest risc, preveure'l, és una exigència per a tots els poders públics.

Els casos que hem anat coneixent aquestes darreres setmanes que afecten diferents categories de servidors públics i altres col·lectius que han aconseguit vacunar-se abans que fos el seu torn o que han facilitat fer-ho possible, demostren que no n'hi ha prou en confiar que les coses no passin sinó que cal actuar preventivament.

Les conseqüències de no fer-ho ja les coneixem: alarma social, desprestigi de les nostres institucions i, en definitiva, desconfiança ciutadana, precisament quan més necessari és el suport i adhesió a les mesures adoptades per Govern, com apuntàvem a l'inici.

La valoració i tractament que correspongui a les conductes descobertes dependrà de les circumstàncies de cada cas. En els casos més greus es podrien haver arribat a cometre infraccions disciplinàries o, fins i tot penals. Al seu torn, des d'una perspectiva ètica, no és el mateix crear una oportunitat injusta que aprofitar-la.

Des de l'Oficina Antifrau **defensem que les transgressions no han de quedar sense una resposta proporcionada a la gravetat de la infracció** prèviament prevista en la llei. Altrament es pot generar una percepció d'impunitat que contribueix a perpetuar el risc que es pretén evitar.

En qualsevol cas, abordar la resposta a la transgressió ja comesa no és l'objectiu del present pronunciament. Per aquesta raó tampoc no es posicionem sobre si una vegada administrada irregularment la primera dosi de la vacuna (Pfizer; Moderna; AstraZeneca), s'hauria de facilitar la segona per completar la immunitat o si, per contra, aquesta segona dosi hauria de ser denegada. Entenem que aquí és preferible subjectar-se al criteri mèdic més acord amb la salut col·lectiva tot evitant, en la mesura del possible, generar la percepció que qui ha actuat incorrectament acaba sent premiat.

El primer pas, doncs, per a una gestió preventiva del risc de vacunacions irregulars és la prèvia fixació d'uns regles de joc clares i transparents.

A aquesta finalitat responen els protocols en què es determinen els criteris de prelació en l'administració de les vacunes² a mesura que vagin arribant les remeses.

² <https://www.vacunacovid.gob.es/preguntas-y-respuestas/quien-decide-que-personas-se-vacunan-y-cuando-y-como-lo-hacen>

En l'elaboració d'aquests protocols d'assignació cal tenir presents els principals valors de l'ètica pública³:

- Equitat. Aquest valor apel·la a la justícia de com els beneficis i les càrregues es distribueixen socialment. Es tracta, en la mesura del possible, de mitigar les desigualtats subjacents sota la màxima "a igual necessitat, igual accés al recurs" V.gr. es podrien tenir en compte localitats o barris amb elevades taxes d'infecció; presons...
- Respecte. Aquest valor ha de ser entès com a correlat ètic de la dignitat humana. Qualsevol persona, més enllà de la seva posició social, mereix un tractament òptim en l'accés als serveis públics. L'ésser humà és lliure, la seva dignitat rau en el fet que ell és una finalitat o un valor absolut en si mateix, que mai no pot ser usat com a instrument. En aplicació d'aquest valor, per exemple, no podrien quedar excloses persones per raó de la seva procedència.
- Disponibilitat. Aquest valor es pot traduir en tenir cura dels altres. La materialització d'aquest valor té lloc quan, per exemple, es prioritza la vacunació del personal sanitari i de les persones més vulnerables.

En termes generals, l'Estratègia de vacunació front la COVID-19 a Espanya, orientada per un Grup de Treball Tècnic coordinat pel Ministeri de Sanitat dins de la Ponència de vacunes del Consell Interterritorial del Sistema Nacional de Salut, incorpora la justificació ètica de les decisions de prioritització que va adoptant en funció de l'evolució de les circumstàncies⁴.

Tanmateix, situacions abusives com les descrites més amunt només poden ser evitades de forma efectiva mitjançant un segon nivell de concreció dels protocols generals que aterri a la realitat dels gestors i executors del processos de vacunació criteris específics que, d'una banda, delimitin la responsabilitat dels diferents actors que participen en la presa de decisions respecte la vacunació i, d'una altra, que prevegin una resposta a les contingències que es puguin produir.

Recapitulant, les més elementals exigències de **transparència** impliquen continuar fent pública la informació sobre els protocols bàsics així com ampliar-la a les adaptacions que d'aquest marc general puguin realitzar-se a nivell territorial o institucional. Això inclou la publicitat i l'accés a la informació que la ciutadania reclami sobre els protocols a observar i la prelació seguida en l'administració de les vacunes i altres qüestions relacionades.

³ <https://eapc.blog.gencat.cat/2020/04/28/etica-dels-serveis-i-la-gestio-publica-joan-manuel-del-pozo/>

⁴ https://www.mscbs.gob.es/profesionales/saludPublica/prevPromocion/vacunaciones/covid19/docs/COVID-19_Actualizacion2_EstrategiaVacunacion.pdf

També convé tenir present que, per molt que es planifiqui, sobretot en plena pandèmia, mai no hi haurà resposta per totes i cadascuna de les situacions i incerteses que es presentin. Per aquest motiu, cal proporcionar referents de **consulta o assessorament** per a casos dubtosos o problemàtics (v.gr. Comitès d'ètica assistencial)

En darrer terme, l'habilitació de **canals per alertar**, també de manera anònima, de possibles irregularitats, permet la detecció de pràctiques irregulars, fraudulentos o corruptes.

En aquesta línia, hem de recordar que l'Oficina Antifrau ofereix un canal de denúncies confidencial i anònim on poder alertar amb seguretat sobre irregularitats de les que es tingui coneixement als efectes d'investigar-les.

Barcelona, 2 de febrer de 2021

Ribes 3
08013 Barcelona
T +34 935 545 555
bustiaoac@antifrau.cat
www.antifrau.cat

